

18. Het raadsel van de tempelprostitutie

De erotische afbeeldingen op de terracotta reliëfs en de vrijmoedige liefdespoëzie over godin Inanna en Dumuzi hebben de geleerden die voor het eerst hiermee geconfronteerd werden verbijsterd. Hoe konden de mensen in zo'n hoogstaande oude cultuur zo openhartig over seks spreken en schrijven? vroegen zij zich af. Dat was in de Victoriaanse tijd van de 19de eeuw, waarin preutsheid en huwelijksmoraal hoogtij vierden.

Dit neemt niet weg dat de assyriologen vanaf het allereerste begin deze erotische teksten keurig hebben vertaald, zonder blikken of blozen en zonder enige weglating. In de Egyptische teksten hadden sommige geleerden nog weleens de neiging om op het Latijn over te stappen als de teksten naar hun smaak wat al te scabreus werden. Niettemin hebben deze vroege onderzoekers wel een stempel gezet op de interpretatie van de religie rondom godin Inanna. Zij konden haar cultus niet anders zien dan vanuit de normen van hun tijd. En dat betekende dat Inanna al gauw te boek stond als de grote godin van de tempelprostitutie.

Deze interpretatie werd hen op een presenteerblaadje aangereikt door de grote Griekse historicus van de oudheid, Herodotus. In Boek I 196 van *Het verslag van mijn onderzoek* schrijft hij over zijn bezoek aan Babylon. Daarin vertelt hij dat elke vrouw in Babylon zich eenmaal in haar leven moest prostitueren voordat zij ging trouwen. Een hilarisch verhaal, dat Herodotus nooit uit de eerste hand kan hebben. Het zijn een van de vele roddels die in Griekenland de ronde deden over Babylon, de stad van de oosterse verdorvenheid en decadentie. Iedere vrouw, zo vertelt Herodotus, moest zichzelf vóór haar huwelijk eenmaal in haar leven in de tempel van Aphrodite als een hoer op de markt aanbieden aan vreemdelingen. Met smaak levert Herodotus de details. Het is daar een drukte van belang, zo schrijft hij, groepjes vreemdelingen paraderen rond om een vrouw uit te zoeken. Wie een vrouw gevonden heeft gooit een zilveren munt op haar schoot. De waarde van de munt doet er niet toe want, schrijft Herodotus, het meisje mag niemand weigeren en moet met de eerste de beste man meegaan die haar verzoekt. Door de liefdesdaad heeft zij haar plicht ten opzichte van de godin vervuld en daarna laat zij zich nooit meer door een vreemde man verleiden. Rijzige mooie vrouwen zijn gauw weer thuis, laat Herodotus ons weten, maar lelijke wachten soms een lange tijd totdat zij aan hun verplichting hebben voldaan. Dat kan wel tot vier jaar oplopen en, zo voegt Herodotus er nog aan toe, op Cyprus in de tempel van Aphrodite doen ze het net zo.

Dit verhaal moet mannen als muziek in de oren hebben geklonken. Voor een habbekrats een meisje uitzoeken voor seks, hoe lelijk ze zelf ook waren, want de meisjes mochten immers niemand afwijzen. Het sprak de gemoederen zo aan, dat het steeds werd doorverteld. Nog in onze tijd geldt dit relaas van Herodotus als ondersteuning van de theorie dat er in de oudheid tempelprostitutie heeft bestaan, en dat godin Inanna, voorlooperster van Afrodite, hier als grote hoerenmadam de scepter zwaaide.

De *harimtu*: icoon van een onafhankelijke vrouw

De Amerikaanse assyrioloog Julia Assante heeft onderzocht waar die verhalen over tempelprostitutie in de oudheid op gebaseerd zijn. In de oude talen van Mesopotamië bestond er geen woord voor prostituee en in de duizenden en duizenden spijkerschrifttabletten die bij tempels werden opgegraven hebben archeologen nooit een enkel bewijs voor tempelprostitutie kunnen vinden. De vrouwelijke beroepen en de vrouwelijke cultische functies die de spijkerschriftteksten ter sprake brengen gingen niet over professionele seks, maar over de juridische status die ongehuwde vrouwen deelden, schrijft Assante. Een complicatie is dat het Syrische woord *harimtu* in het eerste millennium v.C. 'hoer' betekende en dat de onderzoekers dit woord automatisch ook met 'hoer' vertaalden als ze het in de oudere teksten tegenkwamen. Maar die betekenis heeft het woord pas veel later gekregen, aldus Assante. Een *harimtu* was aanvankelijk een juridische categorie voor vrouwen die niet onder het gezag van een man stonden. Voor een vrouw lagen er in Mesopotamië slechts twee wegen open: ofwel was zij onderhorig aan een man (haar vader, haar broer of haar echtgenoot), ofwel was zij alleenstaand. Meisjes die in een gezin geboren werden hadden automatisch een vader. Als ze trouwden droeg die het gezag over aan haar man. Maar alleenstaande vrouwen stonden buiten het patriarchale systeem: er was geen man die over hen de baas was. Ook zonen die niet onder het gezag van hun vader stonden – omdat ze verstoten waren of ontferd – konden in die zin *harimtu* genoemd worden.

Omdat een *harimtu* niet door een man werd onderhouden, moest ze in haar eigen onderhoud voorzien. Een *harimtu* bezat geen status in het patriarchale systeem en wordt vaak *de harimtu van de straat* genoemd. De geleerden vertaalden dat met 'straathoer', maar volgens Assante was het een aanduiding voor een niemandsland buiten de legitieme huishouding. Het was een legale terminologie voor een alleenstaande vrouw zonder een ouderlijk huis of echtelijke woning. Vaak waren de *harimtu*-vrouwen (evenals de *harimtu*-mannen) verbonden aan de tempel en vervulden een van de vele functies in de cultus, waarvan de betekenis voor ons lang niet altijd duidelijk is. Anders dan bij gehuwde vrouwen was de *harimtu* niet door de wet beperkt om slechts met één enkele man seks te hebben. Als een *harimtu* seksuele betrekkingen had, waren die onvermijdelijk

buitenechtelijk. In de literaire verbeelding werd zij dus het embleem van de vrije liefde, een vrouw *die de penis kent*, een vrouw die geen maagd was. Wanneer een man seks had met een ‘dochter van een man’ of de ‘echtgenote van een man’, dan was volgens de oude wetten de vader of echtgenoot de benadeelde partij. Hij had het recht de overtreder zwaar te straffen. Maar seks met een *harimtu* benadeelde geen enkele man en werd dus niet bestraft. Sommige prostituees moeten uit de *harimtu*-klasse afkomstig geweest zijn, maar daarom is het omgekeerde nog niet juist, dat elke *harimtu* per definitie een prostituee zou zijn! Assante merkt op dat slaven en buitenlandse gedeporteerden een betere kandidaat waren, vooral voor georganiseerde prostitutie.

Als de dichters godin Inanna een *harimtu* noemen, bedoelen zij niet dat zij de goddelijke hoer is, maar zinspelen zij op haar status als ongehuwde vrouw. Zij beschrijven haar positie als jonge vrouw die wel een huwbare leeftijd heeft bereikt, maar niet getrouwd is. Het lag daarom voor de hand dat de *harimtu*-vrouwen godin Inanna als hun beschermvrouw uitkozen. Ook prostituees zullen Inanna graag als hun patrones hebben gezien: zij was immers bij uitstek de godin van de vrije liefde. Met tempelprostitutie had dit allemaal niets te maken, hoewel het niet uit te sluiten is dat sommige priesteressen erotische vruchtbaarheidsrituelen uitvoerden, die vreemdelingen, de Grieken voorop, het hoofd flink op hol hebben gebracht.

Volgende week: Het Hooglied: Sporen van Inanna in het Oude testament?

Seks en muziek. Terracotta reliëf uit Larsa. (Barrelet, 1968, pl., 591; Louvre, AO 16924)

Muzikanten en apen, vermoedelijk uit Mari, Syrië, oud-Babylonisch, 2de helft 2de millennium v. C. Bagdad (Orthmann afb. 186 b)

Volgende week: Het Hooglied, sporen van Inanna in het Oude Testament